

Uchwała Nr
Rady Miejskiej w Wielbarku
z dnia 30 marca 2021 r.

**w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii
w Gminie Wielbark na lata 2021-2026**

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.) oraz art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050) Rada Miejska w Wielbarku uchwała, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wielbark na lata 2021-2026 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Wielbarka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik
do uchwały Nr
Rady Miejskiej w Wielbarku
z dnia 30 marca 2021 r.

GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
W GMINIE WIELBARK
na lata 2021-2026

Wielbark, marzec 2021 r.

DIAGNOZA PROBLEMU NARKOMANII W GMINIE WIELBARK

I. WPROWADZENIE

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii nakłada na gminy obowiązek tworzenia lokalnych programów, uwzględniających kierunki Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.

Jednostki samorządu terytorialnego, w tym także samorządy gminne, są zobowiązane do przygotowania, uchwalania i realizacji programu przeciwdziałania narkomanii, który realizuje się poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, oświatowo – wychowawczej i zdrowotnej.

II. CELE PROGRAMU

Jednostki samorządu terytorialnego, w tym także samorząd gminny, są zobowiązane do przygotowania, uchwalenia i realizacji programu przeciwdziałania narkomanii, który realizuje się poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, oświatowo – wychowawczej i zdrowotnej.

Głównym celem niniejszego programu jest ograniczenie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z używania narkotyków i innych środków psychoaktywnych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców gminy Wielbark oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

Do zadań gminy w zakresie przeciwdziałania narkomanii należy w szczególności:

1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem:
 - a) współpraca z placówkami służby zdrowia w zakresie leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych i współuzależnionych;
 - b) informowanie o dostępności usług terapeutycznych i rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych i ich rodzin oraz prowadzenie powszechnej edukacji w zakresie wiedzy o szkodliwości działania narkotyków;
 - c) zakup literatury na temat narkomanii i materiałów edukacyjnych oraz profilaktycznych dla szkół;
 - d) szkolenie realizatorów programu zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii – według potrzeb.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej:
 - a) prowadzenie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin w GOPS Wielbark, w którym zatrudnieni są terapeuci uzależnień, psycholog oraz radca prawny;
 - b) współpraca z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Szczytnie, w ramach wsparcia dla rodziców oraz dzieci z problemem narkomanii.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii i przeciwdziałania narkomanii

w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo wychowawczych i socjoterapeutycznych;

- a) organizowanie i prowadzenie w szkołach na terenie gminy programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin o potwierdzonej skuteczności, organizowanie festynów, konkursów, olimpiad, turniejów promujących zdrowy styl życia bez nałogów,
- b) współfinansowanie masowych imprez promujących styl życia bez uzależnień;
- c) prowadzenie grup wsparcia dla dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka w szkołach podstawowych, Gminnym Ośrodku Kultury;
- d) wspieranie pozaszkolnych programów profilaktycznych adresowanych do dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniami oraz ich rodzin;
- e) dofinansowanie obozów profilaktyczno - terapeutycznych oraz wycieczek dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych i z grup ryzyka – w miarę potrzeb;
- f) udział w ogólnopolskich kampaniach profilaktyczno-edukacyjnych.

4. Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii:

- a) współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi jednostkami pożytku publicznego w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i promujących zdrowy styl życia;
- b) współpraca z dyrektorami szkół oraz nauczycielami w celu monitorowania przypadków rozprowadzania, posiadania oraz używania narkotyków przez uczniów, podejmowanie stosownych działań w takich przypadkach tj. kontrola placówki przez policję, rozmowy z uczniami oraz ich rodzinami;
- c) dofinansowanie szkoleń i kursów specjalistycznych podnoszących kwalifikacje zawodowe osób realizujących zadania profilaktyczne obejmujące problematykę narkomanii i innych uzależnień – według potrzeb.

5. Pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego:

- a) nawiązanie ścisłej współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w celu diagnozowania przypadków ubóstwa i patologii wywołanych używaniem narkotyków w rodzinach – prowadzenie aktywnej pracy socjalnej z w/w rodzinami i ich członkami – w zależności od potrzeb;
- b) przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez wspieranie osób zagrożonych przez zatrudnionych w Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnym terapeutów ds. uzależnień, psychologa oraz radcę prawnego..

Zadania te realizowane są w Gminie Wielbark m.in. przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, działający przy nim Punkt Konsultacyjno - Informacyjny oraz placówki systemu oświaty oraz kultury.

III. DIAGNOZA

Diagnoza jest ważnym krokiem w budowaniu programu profilaktyki narkomanii w społeczności lokalnej. Inaczej mówiąc, jest to obiektywny opis stanu wyjściowego przed przystąpieniem do budowania programu. Bo jakkolwiek wiadomym jest fakt, że określone zjawiska występują prawie w każdej gminie, to jednak należy dokonać oceny ich wielkości oraz określić ich hierarchię i sposoby rozwiązywania.

Celem diagnozy jest:

1. ustalenie rzeczywistych problemów całej społeczności lub różnych jej grup, których rozwiązaniem należy zająć się w przygotowanym programie,
2. podsumowanie dotychczasowych osiągnięć oraz ocena zasobów gminy w zakresie profilaktyki narkomanii,
3. uzyskanie konkretnych, obiektywnych danych dotyczących problematyki narkomanii w gminie.

Metodyka pracy nad diagnozą problemów narkomanii w Gminie Wielbark

Dokonano oceny sytuacji w Gminie Wielbark za pomocą dostępnych narzędzi, jakimi były: ankieta dla młodzieży przeprowadzona w klasie VII Szkoły Podstawowej w Wielbarku. Ankieta została objętych łącznie 74 uczniów klas VII Szkoły Podstawowej w Wielbarku.

Ponadto dane zostały pozyskane w Komendzie Powiatowej Policji w Szczytnie, Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wielbarku oraz Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Szczytnie, a także w Sądzie Rejonowym w Szczytnie.

CHARAKTERYSTYKA GMINY WIELBARK

Podstawowe informacje o gminie

Gmina Wielbark położona jest w województwie warmińsko – mazurskim, w południowej części powiatu szczywieńskiego i zajmuje obszar o powierzchni 348 km².

Należy do powiatu szczywieńskiego, w skład którego wchodzi także gminy: Dźwierzuty, Jedwabno, Pasym, Rozogi, Szczytno i Świątajno. Od wschodu gmina Wielbark graniczy z gminą Rozogi, od południa z gminami województwa mazowieckiego, tj. Chorzele i Czarnia, a od zachodu i północy z gminami Janowo, Jedwabno i Szczytno.

Przez Gminę Wielbark przebiega droga krajowa nr 57 prowadząca z Bartoszyca do Pułtuska oraz 2 drogi wojewódzkie nr 508 z Wielbarką do Jedwabna i nr 604 z Wielbarką do Nidzicy.

Wielbark jest gminą miejsko - wiejską. Pod względem administracyjnym gmina Wielbark składa się z 35 miejscowości. Podzielona jest na 22 sołectwa. Wielbark 1 stycznia 2019 roku odzyskał prawa miejskie. W tej miejscowości swoją siedzibę władze miasta, a także najważniejsze instytucje gminne. Wielbark jednocześnie jest największą pod względem liczby mieszkańców miejscowością (3 019 mieszkańców w 2019 roku). Do najliczniej zamieszkałych miejscowości zaliczają się również Kucbork (288 mieszkańców), Przeździek Wielki (225 mieszkańców) oraz Szymanki (216 mieszkańców).

Według danych GUS z 2019 roku na obszarze gminy Wielbark zamieszkiwały 6461 osoby, co wskazuje na tendencję malejącą (w 2016 roku były to 6554 osoby). Kobiety stanowią 48,6%

ogółu, co wskazuje na wzrost o 0,1% w porównaniu do roku 2016.

W podziale na grupy wiekowe wygląda to następująco:
wiek do 18 lat – 20,3%,
wiek produkcyjny od 18-65 – 64,3%,
wiek poprodukcyjny powyżej 65 lat – 15,4%.

Rynek pracy i bezrobocie.

W Gminie Wielbark funkcjonuje wiele dużych przedsiębiorstw, które mają strategiczne znaczenie, z uwagi na generowanie miejsc pracy. Największym zakładem pracy jest IKEA Industry Wielbark. Do kolejnych należą: Wytwórnia Podłóża Zastępczego w Kołodziejowym Grądzie, Agro – Artim Stachy, Net Wood, Trakpol, Warmex, Warmel oraz P.T.H.U. Olech. Istotnym jest również wysoki odsetek przedsiębiorców prowadzących jednoosobowe działalności gospodarcze. Część mieszkańców trudni się zarówno działalnością rolniczą jak i pozarolniczą. Prowadzona jest głównie działalność handlowa, usługowa oraz budowlana.

Sytuacja na rynku pracy w naszej gminie uległa znacznej poprawie m.in. dzięki znacznej liczbie mieszkańców zatrudnionych w dużych zakładach produkcyjnych. Z danych pozyskanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Szczytnie wynika, że liczba bezrobotnych na terenie gminy Wielbark w 2019 roku wynosiła 214 osób, w tym 135 kobiet i 79 mężczyzn. Domniemać należy jednak, iż część osób nie ma motywacji do rejestracji w Urzędzie Pracy i korzystania z form aktywizacji proponowanych przez urząd. Wziąć należy pod uwagę również tzw. *szarą strefę*, w której znajduje się nieokreślona liczba mieszkańców.

Edukacja

Na terenie Gminy Wielbark funkcjonuje 5 placówek oświatowych, w których jest zatrudnionych 75 nauczycieli:

Szkoła Podstawowa Wielbark – 18 oddziałów i 413 uczniów

Szkoła Podstawowa Zabiele – 8 oddziałów – 45 uczniów

Szkoła Podstawowa Łatana Wielka – 7 oddziałów – 92 uczniów

Przedszkole Samorządowe im. J. Brzechwy w Wielbarku – 5 oddziałów - 123 dzieci

Niepubliczne Przedszkole „Akademia Malucha” – 4 oddziały i 60 dzieci.

Szkoła Podstawowa w Wielbarku zatrudnia pedagoga i psychologa szkolnego.

Kultura

Oferta kulturalna Gminy Wielbark jest bogata. Gminna Biblioteka Publiczna w Wielbarku dysponuje księgozbiorem liczącym w przybliżeniu 11 tysiącami pozycjami książkowymi. Biblioteka w Przeździeku Wielkim, która posiada ich ponad 4000. Działają również biblioteki w placówkach oświatowych.

Gminny Ośrodek Kultury w Wielbarku swoją coraz szerszą ofertę kieruje do mieszkańców całej gminy. W okresie braku restrykcji związanych z COVID-19 organizowane są imprezy masowe – w sumie 4 cykliczne festyny takie jak np. czerwcowy „Palinocka”, czy sierpniowy „Pożegnanie lata”. W świetlicy Ośrodka prowadzone są zajęcia dla wszystkich grup wiekowych.

Corocznie odbywa się też kilka imprez o charakterze turystycznym (wycieczki rowerowe, piesze, narciarskie oraz spływy kajakowe). Dużym zainteresowaniem cieszy się również Turystyczny Blok Majowy organizowany przez Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Wielbarskiej.

Poza Wielbarkiem placówkami kultury są lokalne świetlice i kluby istniejące m.in. w Kołodziejowym Grądzie, Kucborku, Lejkowie i Szymankach. W świetlicach tych organizowane są okolicznościowe zabawy, dyskoteki, spotkania z ludźmi kultury.

Na terenie gminy funkcjonują również organizacje reprezentujące różne obszary życia społecznego. Są to:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Wielbarku, Lesinach Wielkich oraz Wesołowie
- Gminny Zespół „Omulew Wielbark”
- Stowarzyszenie „Kobiety Kucborka”
- „Stowarzyszeni Miłośników Ziemi Wielbarskiej”
- Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych „Lepsze dzieciństwo”
- „Zielone Wzgórze”
- Związek zawodowy Dialog 2012
- Stowarzyszenie „Kraina Szczęśliwości”
- Stowarzyszenie „Lasy Sędrowskie”
- Wiejskim Klubem Sportowym „Wałpusza 07 Eschenwalde”

Z uwagi na ogłoszony w marcu 2020 roku stan epidemii koronawirusa (COVID-19), ograniczone zostało funkcjonowanie zarówno organizacji, jak również instytucji na terenie miast i gmin całej Polski. Dynamika zmian nie pozwala na jednoznaczne określenie dalszego rozwijania się epidemii, a tym samym stwarza trudności w prognozowaniu dalszego funkcjonowania w/w podmiotów, jak również realizacji Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wielbark. Nie mniej jednak zachowuje on możliwość dużej elastyczności oraz modyfikacji, w zależności od rozwoju sytuacji epidemiologicznej na terenie kraju, i związanymi z tym restrykcjami – ich rozluźnieniem bądź zaostrzeniem.

III. MAPA PROBLEMOWA

Problem narkomanii jest coraz bardziej zauważalnym zjawiskiem, zarówno w skali ogólnokrajowej, jak i lokalnej. Problem narkomanii dotyka w szczególności ludzi młodych, którzy najczęściej nie zdają sobie sprawy z ryzyka i zagrożeń jakie niesie za sobą uzależnienie od środków odurzających. Często stanowi dla nich alternatywę – sposób na życie.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii zobowiązała jednostki samorządu terytorialnego, w tym także samorząd gminny, do realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem narkomanii.

Leczenie osób uzależnionych od narkotyków

Zgodnie z art. 26 pkt. 5 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii, świadczenia w zakresie leczenia, rehabilitacji i reintegracji są udzielane osobie uzależnionej

bezpłatnie, niezależnie od jej miejsca zamieszkania w kraju. Podstawowym ogniwem pierwszej interwencji i pomocy psychologicznej są placówki ambulatoryjne, przede wszystkim poradnie profilaktyki i leczenia uzależnień. Placówki stacjonarne w większości zlokalizowane są poza obszarami miejskimi i realizują programy leczniczo - rehabilitacyjne, opierając się na modelu społeczności terapeutycznej.

Według ostatnich danych Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii (2019 r.), na terenie kraju działa 76 ośrodków stacjonarnych oraz 212 placówek ambulatoryjnych. Prócz nich, świadczenia dla osób uzależnionych od narkotyków udzielają m.in.: oddziały detoksykacyjne, dzienne ośrodki leczenia uzależnień, oddziały leczenia uzależnień w strukturach szpitala, programy redukcji szkód, oddziały terapeutyczne dla osób uzależnionych w zakładach karnych oraz programy reintegracji społecznej.

Niestety, nie wszystkie osoby uzależnione od narkotyków zgadzają się na terapię odwykową. W jakich wypadkach można zastosować leczenie przymusowe? Jakie kroki należy podjąć, by uzależniony został poddany terapii?

Wszystko zależy od tego, ile osoba uzależniona od narkotyków ma lat. Inne są bowiem metody kierowania na leczenie uzależnionego od środków odurzających w przypadku, gdy jest nieletni, a inne, gdy skończył 18 lat, a więc jest dorosły.

Aby skierować na terapię osobę uzależnioną od środków odurzających i psychotropowych, możemy wykorzystać ustawę o przeciwdziałaniu narkomanii i kodeks cywilny, ale także ustawę o ochronie zdrowia psychicznego. Osobę, która jeszcze nie ukończyła 18 lat, można skierować na przymusową terapię, jeśli tak zadecyduje sąd rodzinny. Nie uczyni jednak tego sam z siebie. Z wnioskiem musi wystąpić ktoś ze ściśle określonego kręgu osób. Może to być krewny w linii prostej, a więc rodzice lub jedno z nich albo dziadkowie bądź pradiadkowie. Może to także uczynić ktoś z rodzeństwa (pełnoletni) lub faktyczny opiekun.

W orzeczeniu o przymusowym leczeniu ustawa nie określa z góry czasu przebywania w ośrodku odwykowym, ponieważ nie wiadomo, jak długo będzie potrzebne leczenie i rehabilitacja. Czas ten jednak nie może być dłuższy niż dwa lata. Jeżeli osoba skierowana na leczenie w czasie pobytu w ośrodku ukończy 18 lat, sąd może przedłużyć taki pobyt. Jednak nie może to trwać dłużej niż ustawowo przewidziane dwa lata - i to łącznie, czyli przed i po osiągnięciu 18 roku życia.

Jeżeli osoba uzależniona skończyła 18 lat i nie chce się poddać leczeniu, można ją ubezwłasnowolnić. Można to zrobić wtedy, gdy narkoman nie jest w stanie kierować własnym postępowaniem z powodu uzależnienia. Jest to krok drastyczny i trudno się na to zdobyć, ale czasem jest to jedyna szansa, by uratować jego zdrowie lub wręcz życie. Do wniosku o ubezwłasnowolnienie trzeba dołączyć zaświadczenie z poradni leczenia uzależnień oraz świadectwo lekarskie od lekarza psychiatry, który zaopiniuje, w jakim stanie psychicznym jest uzależniony.

Posiłkować się można nie tylko ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii, ale także ustawą o ochronie zdrowia psychicznego, np. wtedy, kiedy narkoman wykazuje objawy zaburzeń psychicznych, a jego zachowanie zagraża bezpośrednio jego własnemu życiu (np. podejmuje próby samobójcze) albo zagraża życiu bądź zdrowiu innych osób (np. bije rodziców).

Działalność wychowawcza i zapobiegawcza w szkolnictwie.

Ministerstwo Edukacji Narodowej wspiera szkoły i placówki w działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem oraz wspomaga w realizowaniu zadań profilaktycznych. Ponadto działalność Ministerstwa Edukacji Narodowej ocenia prawidłowość prowadzenia działań w szkołach w ramach nadzoru pedagogicznego oraz przygotowania nauczycieli do ich realizacji, wsparcia rodziców w profilaktyce domowej.

Główne cele działalności wychowawczej i zapobiegawczej z zakresu narkomanii w szkołach i placówkach oświatowych dotyczą:

- zmniejszania poziomu używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież;
- informowaniu o narkomanii i jej skutkach;
- wzrostu kompetencji rodziców do prowadzenia profilaktyki domowej oraz wzrostu ich zaangażowania w działania prowadzone na terenie szkoły;
- wzrostu kompetencji profilaktycznych nauczycieli w ramach podejmowanych działań na sprawdzonych i skutecznych strategiach;
- podejmowania przez szkołę lub placówkę własnych działań profilaktyki narkomanii wynikających z diagnozy czynników ryzyka i czynników chroniących, poddanych wewnętrznej ocenie skuteczności;
- systematycznego podnoszenia jakości prowadzonej profilaktyki we współpracy z jednostką samorządu terytorialnego w ramach rozwiązywania problemów narkomanii w środowisku lokalnym.

Za organizację działań wychowawczych i zapobiegawczych wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem oraz przygotowanie nauczycieli do tych zadań odpowiada dyrektor szkoły lub placówki oświatowej.

W podstawach programowych kształcenia ogólnego na każdym etapie edukacyjnym wpisano zadania profilaktyczno – wychowawcze szkoły. Zagadnienia dotyczące promowania zdrowego stylu życia oraz przeciwdziałania narkomanii zawarto w podstawach programowych wielu przedmiotów, m.in. wychowania fizycznego, przyrody, biologii, chemii, wychowania do życia w rodzinie, etyki etc.

Ośrodek Rozwoju Edukacji przygotowuje dla szkół bogatą ofertę edukacyjno – informacyjną. Zawiera ona m.in.: poradniki, informatory, programy, scenariusze zajęć z uczniami i rodzicami oraz ofertę doskonalenia zawodowego nauczycieli z tej problematyki. Placówki oświatowe na terenie gminy Wielbark są systematycznie zaopatrzone w materiały profilaktyczne o szerokiej tematyce w ramach działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Instytucje, placówki oświatowe, organizacje etc. z terenu gminy Wielbark dodatkowo co roku mają możliwość składania wniosków o dofinansowanie zadań realizowanych w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz gminnego programu przeciwdziałania narkomanii w gminie Wielbark.

W szkołach i placówkach organizuje się, zgodnie z odrębnymi przepisami, pomoc psychologiczno-pedagogiczną oraz prowadzi się edukację prozdrowotną i promocję zdrowia

psychicznego, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących zapobiegania uzależnieniom.

Szkoły i placówki podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców i Policji w sytuacjach kryzysowych, w szczególności gdy dzieci lub młodzież używają, posiadają lub rozprawdzają środki odurzające, substancje psychotropowe lub środki zastępcze. Odbywają się również warsztaty szkolne oraz pogadanki z dzielnicowym, które mają na celu podnoszenie świadomości, zarówno dzieci jak i rodziców oraz nauczycieli, w zakresie zjawiska uzależnienia od narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych.

Obraz polskiej narkomanii

Z „Raportu o stanie narkomanii w Polsce”, który w 2019 r. opublikowało Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii wynika, iż w ciągu ostatniej dekady na terenie Polski pojawiła się duża liczba nowych substancji psychoaktywnych (dopalaczy) w miejsce np. heroiny. Badania zrealizowane przez Centrum Informacji Krajowego Biura wśród klientów programów wymiany igieł i strzykawek wskazują, iż pojawienie się nowych substancji spowodowało, że prawie 40% badanych (2018 rok), w ciągu ostatnich 30 dni zażywało taką substancję. Nadal używana jest m.in. amfetamina (46%).

Dane Ośrodka Kontroli Zatruc w Warszawie potwierdzają wysokie wskaźniki podejrzeń zatruc z powodu nowych substancji psychoaktywnych, jednakże mają one tendencję spadkową (w 2015 roku – 7206, w 2019 roku – 2178).

W 2018 roku Komendy Wojewódzkie Policji, KSP i CBŚP ujawniły i zlikwidowały 1 264 nielegalne uprawy konopi innych niż włókniste. Łącznie zabezpieczono 117 907 szt. krzewów konopi innych niż włókniste. Straż Graniczna zlikwidowała 10 plantacji, ujawniając łącznie 475 krzewów konopi. W 2018 roku odnotowano wzrost ilości zabezpieczanej marihuany oraz haszyszu. Polskę wciąż wymienia się jako jeden z głównych producentów tego rodzaju substancji w Europie.

Według danych z Ministerstwa Sprawiedliwości w 2018 roku 6,5% skazanych w Polsce były to osoby skazane z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii: 18 103. Spośród 6 558 skazanych za przestępstwa narkotykowe na karę pozbawienia wolności z ustawy narkotykowej 3 536 osób otrzymało karę w zawieszeniu.

Obraz problemu narkomanii w Gminie Wielbark

Z danych dotychczas pozyskanych, a także na podstawie ankiet, które zostały przeprowadzone wśród młodzieży klas VII Szkoły Podstawowej z gminy Wielbark we wrześniu roku szkolnego 2020 wynika, iż w ostatnich latach problem narkomanii w naszej gminie wśród młodzieży ma tendencję malejącą, w porównaniu do danych uzyskanych latach poprzednich.

Na pytanie: Wskaż, która z poniższych definicji najlepiej opisuje narkotyki, 90,00 % ankietowanych wskazuje, iż jest to niebezpieczny środek, który silnie uzależnia i wprowadza organizm w odmienny stan. Z kolei 4% uczniów zaznaczyło odpowiedź, że narkotyki są środkiem, który zwiększają sprawność organizmu, ale są niebezpieczne. Tylu samo uczniów nie udzieliło żadnej odpowiedzi na pytanie. Na pytanie: Czy wiesz czym są narkotyki, 100%

uczniów podało odpowiedź twierdzącą. Jednakże na pytanie: Czy wiesz czym są dopalacze mniej, bo 86% ankietowanych udzieliło twierdzącej odpowiedzi. Z kolei uczniowie pytani o wskazanie definicji najlepiej opisującej dopalacze w 62% stwierdzili, że jest to niebezpieczny, syntetyczny środek zbliżony w działaniu do narkotyków. 12% ankietowanej młodzieży uważa, że dopalacze są środkiem legalnym, ale niebezpiecznym, zbliżonym w działaniu do narkotyków. 10% badanych definiuje dopalacze jako produkt kolekcjonerski nieprzeznaczony i niewskazany do spożycia, a 4% jako legalny i bezpieczny środek, który ma zbliżone działanie do narkotyków.

Analiza powyższych danych pozwala na stwierdzenie, że duża grupa uczniów wie czym są narkotyki i ma odpowiednią wiedzę na temat szkodliwości ich działania, jednakże wiedza na temat dopalaczy wśród młodzieży jest zdecydowanie mniejsza i bardziej rozbieżna. Może mieć to swoje uzasadnienie w czerpaniu wiedzy na ich temat z różnych źródeł. 42% uczniów uznało, że wiedzę o dopalaczach ma od rodziców, 46% od wychowawcy, 20% od znajomych, aż 47% z Internetu, a tylko 8% z gazet i ulotek.

Co ciekawe, wśród ankietowanych uczniów klas VII Szkoły Podstawowej w Wielbarku, na pytania dotyczące zażywania środków odurzających w obrębie szkoły w godzinach jej pracy lub poza szkołą, 100 % odpowiedzi było przeczących. W kolejnym pytaniu dotyczącym dopalaczy, jeden uczeń wskazał, że je zażył. Jest to widoczna tendencja spadkowa, w porównaniu do badań ankietowych przeprowadzonych w roku 2014, a opisanym w Gminnym Programie Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014-2020, gdzie aż 6,49% uczniów przyznało się wtedy do zażywania narkotyków i środków odurzających na terenie szkoły a 3,89 % - do zażywania narkotyków poza szkołą.

Niepokojące są jednak dane dotyczące spotykania się uczniów z sytuacjami na terenie szkoły, kiedy są zachęcani do zażywania środków psychoaktywnych (narkotyków, dopalaczy, leków). 8% uczniów stwierdziło, że ktoś proponował im narkotyk. Wiąże się to ściśle z pytaniem: Czy według Ciebie w szkole są uczniowie, którzy używają środków odurzających, na które 20% ankietowanych odpowiedziało twierdząco. Dodatkowo 7% uczniów przyznało, że wśród ich znajomych są osoby, które biorą narkotyki. Jednocześnie szkoła nie jest postrzegana przez uczniów jako miejsce, gdzie można mieć łatwy dostęp do narkotyków czy innych szkodliwych substancji.

Ankietowani uczniowie zostali zapytani również o ich stosunek do osób zażywających narkotyki lub dopalacze. 24% z nich deklaruje, że nie zwracają na to uwagi, 20% uczniów twierdzi, że są zdecydowanie negatywnie nastawieni do w/w osób. Co ciekawe 18% uczniów uznało, że nie podoba im się to, ale są tolerancyjni. 18% z przebadanych ankietowanych twierdzi, że próbuje takim osobom pomóc.

Jak wynika z powyższych danych, istnieje duża rozbieżność w nastawieniu uczniów do osób zażywających narkotyki lub dopalacze, co może wskazywać na brak wypracowanych poglądów i posiadania niewystarczających informacji w zakresie szkodliwości stosowania środków odurzających. Poniekąd potwierdzają to odpowiedzi na kolejne pytanie ankietowe, które brzmiało: Którą z poniższych dróg wybrałbyś jako skuteczne narzędzie pomocy osobie zażywającej narkotyki? Uczniowie udzielali po kilka odpowiedzi. Wśród nich 32% uczniów przekazałoby informacje rodzicom osoby zażywającej narkotyki, 31% skontaktowałoby się ze specjalistami d.s. narkotyków, a 22% przekazałoby informację wychowawcy. 20% uczniów nie miało zdania w poruszanej kwestii.

Badania ankietowe wśród młodzieży, pokazują, że problem eksperymentowania oraz aktualnego używania narkotyków wciąż istnieje. Mimo całkowitego zaprzeczenia zażywania narkotyków przez młodzież (co nawet w badaniach anonimowych nie jest niczym zaskakującym), kolejne pytania ukazały, że uczniowie mają kontakt wśród znajomych z osobami zażywającymi środki odurzające, znają osoby z terenu szkoły sięgające po narkotyki, a części z nich były one proponowane.

Mimo, iż porównanie badań ankietowych realizowanych w ramach sporządzenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wielbark na lata 2014-2020, wskazuje na tendencje malejącą w zakresie problemu narkomanii wśród młodzieży, to obecne wyniki badań potwierdzają, że jest on nadal aktualny.

Z powyższych danych wyraźnie widać, że młodzież w Gminie Wielbark nadal jest realnie zagrożona zjawiskiem narkomanii. Nastolatki w okresie dojrzewania wciąż poszukują nowych i mocnych wrażeń, w większości sięga po narkotyki często dla zabawy i z nudy lub pod presją rówieśniczą. Dlatego szkolna oferta zajęć pozalekcyjnych, warsztatów a także zajęć profilaktycznych w innych placówkach gminy Wielbark powinna być na tyle różnorodna, atrakcyjna i ciekawa, aby stanowiła realną konkurencję dla narkotyków od początku nauki szkolnej. Niezmiernie ważne jest również wsparcie w/w miejsc przez Gminną Komisję Rozwiązywania problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny działający na terenie gminy, w ramach posiadanych kompetencji.

Z informacji pozyskanych w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz przemocy w rodzinie działającym przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wielbarku wynika, iż do Punktu zgłaszają się osoby z terenu naszej gminy, których dotyczy problem narkomanii czy zażywania środków odurzających. W 2019 r. z problemem narkomanii występującym w rodzinie zgłosiło się 2 osoby, a 2 osoby zgłosiły się z własnym problemem używania narkotyków. W 2020 r. liczba ta wzrosła o jedną osobę, z czego wszystkie wskazane osoby z własnym problemem narkotykowym (w tym dwie osoby nieletnie), w ramach pracy Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego, przy wsparciu Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Szczytnie, skierowane zostały do odbycia rocznej terapii leczenia uzależnienia od narkotyków na terenie kraju.

Komenda Powiatowa Policji w Szczytnie wykazuje, że w roku 2019 w mieście Wielbark odnotowano łącznie 27 czynów z Ustawy o Przeciwdziałaniu Narkomanii, m.in. 6 czynów z art. 59 ust 3 (kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10), oraz 10 czynów z art. 62 ust 2 (kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3).

Należy zwrócić szczególną uwagę na wzmocnienie sił policyjnych skierowanych do zwalczania nielegalnego rynku narkotyków i rozszerzenia działań profilaktycznych dotyczących narkomanii poprzez prowadzenie pogadarek na terenie szkół. Ważne było także realizowanie ponadnormatywnych patroli policyjnych w okresie letnim w ostatnich latach. Patrolowaniem objęte były w szczególności rejony planowanych imprez kulturalnych, rejony grupowania się nieletnich, a także kompleksy leśne oraz tereny przyległe do kąpielisk wodnych.

Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Szczytnie prowadził w 2020 r. w Gminie Wielbark dwie kuratele w związku z rozpowszechnianiem narkotyków. Taka sama liczba kurateli była prowadzona w roku 2019.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Szczytnie w 2020 r. pomógł w skierowaniu 3 osób na terapię leczenia uzależnienia od środków odurzających, z terenu gminy Wielbark, u których występował problem narkomanii.

Powyższe dane wskazują na występowanie problemu narkomanii w Gminie Wielbark. Może nie jest on na wysokim poziomie ale, jak wynika z lokalnych informacji ze środowiska, jednak istnieje. Kwestią otwartą pozostaje, w jakim stopniu mamy do czynienia z rzeczywistym wzrostem rozpowszechnienia problemu w gminie, a w jakim z większym wyczuleniem społecznym oraz większą umiejętnością identyfikacji problemowych użytkowników narkotyków przez przeciętnych mieszkańców.

IV. ZDIAGNOZOWANE OBSZARY PROBLEMOWE:

Uwarunkowania sprzyjające powstawaniu problemu narkomanii w Gminie Wielbark:

1. Charakter naszej gminy, jej położenie (droga krajowa nr 57 prowadząca z Bartoszyca do Pułtuska oraz 2 drogi wojewódzkie nr 508 z Wielbarka do Jedwabna i nr 604 z Wielbarka do Nidzicy), występujące problemy społeczne (tj. bezrobocie, ubóstwo, migracja, itp.) wpływają na znaczną dostępność narkotyków i środków odurzających.
2. Słaba świadomość, niewystarczająca wiedza społeczności lokalnej na temat narkotyków; zbyt mała wiedza na temat środków odurzających występująca głównie u młodzieży oraz rodziców. Problem ten często jest minimalizowany, wręcz niedostrzegany przez rodziców. Rodzic niejednokrotnie nie umie rozmawiać z dzieckiem na temat narkotyków, ponieważ bardzo mało wie na ten temat.

Przyczyny problemu narkomanii tkwią przede wszystkim w:

- słabej edukacji społecznej;
 - niewystarczającej jakości i ilości programów edukacyjno-profilaktycznych przeprowadzanych w szkołach, świetlicach;
 - coraz większej dostępności narkotyków oraz środków odurzających na terenie gminy.
3. Niedostateczna dostępność placówek poradnictwa, leczenia odwykowego, a także osób przeszkolonych w zakresie przeciwdziałania narkomanii.
 4. Brak świadomości, w szczególności rodziców, gdzie i do kogo mogą zgłosić się z problemem narkotykowym dziecka.
 5. Znaczna liczba osób młodych z niskim wykształceniem, pozostających w tzw. „szarej strefie”.

Instytucje i organizacje współdziałające przy realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii w Gminie Wielbark:

1. Szkoła Podstawowa w Wielbarku (pedagog szkolny, psycholog szkolny, wychowawcy klas)
2. Szkoła Podstawowa w Łatanej Wielkiej (wychowawcy klas)
3. Szkoła Podstawowa w Zabelach (wychowawcy klas)
4. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wielbarku (członkowie GKRPA)
5. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Uzależnionych i Współuzależnionych działający przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wielbarku (2 instruktorzy terapii uzależnień, psycholog, radca prawny)
6. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wielbarku (pracownicy socjalni, asystent rodziny)
7. Gminny Ośrodek Kultury w Wielbarku (instruktorzy)
8. Świetlice Wiejskie (instruktorzy)
9. Przychodnia Lekarska „Medix” w Wielbarku (lekarze POZ)
10. Komenda Powiatowa Policji w Szczytnie (Posterunek Policji w Wielbarku)
11. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Szczytnie
12. Sąd Rodzinny i Nieletnich w Szczytnie (kuratorzy zawodowi i społeczni)
13. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Szczytnie
14. Przychodnia Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Szczytnie (psychiatra, terapeuci)
15. Kościoły na terenie Gminy Wielbark
16. Organizacje pozarządowe.

Zadania stojące przed realizatorami Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wielbark:

- wzrost dostępności programów edukacyjnych dla młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących problemów narkomanii m.in. poprzez preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz młodzieży również rodziców; przeprowadzanie warsztatów, kampanii, pogadań profilaktycznych oraz podnoszących świadomość w zakresie problemu narkomanii; udostępnianie materiałów profilaktycznych dla placówek oświatowych oraz innych instytucji;
- wspieranie działalności świetlic wiejskich i opiekuńczo-wychowawczych realizujących programy socjoterapeutyczne, w celu objęcia nimi jak największej liczby dzieci z grup ryzyka (rodziny dysfunkcyjne);
- współpraca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wielbarku, Policji, Kuratorskiej Służby Sądowej, Przychodni Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia, Ośrodka Interwencji Kryzysowej i innych instytucji w kierunku rozwiązywania problemu narkomanii;
- konieczność tworzenia zintegrowanego systemu profilaktyki gminnej angażującego wiele grup społeczności lokalnej (oprócz młodzieży i rodziców także wychowawców, sprzedawców napojów alkoholowych, przedstawicieli samorządu itp.);

- promowanie mody na zdrowy styl życia; zachęcanie i włączanie młodzieży do udziału w konkursach o charakterze edukacyjno-profilaktycznym itp.; promocja, wspólnie ze szkołami, liderami młodzieżowymi i wykorzystywaniem ich aktywności w działaniach profilaktycznych i promujących zdrowy styl życia;
- wykorzystywanie zainteresowań młodzieży i ich aktywności fizycznej do budowania alternatywnych, w stosunku do picia alkoholu i zażywania narkotyków, sposobów spędzania wolnego czasu i realizacji własnych zainteresowań;
- wprowadzenie do programów szkolnych stałych elementów edukacyjnych w zakresie zapobiegania zachowaniom ryzykownym - zakup materiałów edukacyjno - szkoleniowych;
- współdziałanie oraz pomoc w szkoleniu grup zawodowych i osób związanych bezpośrednio lub pośrednio z realizacją gminnego programu rozwiązywania problemów alkoholowych (pracownicy lecznictwa odwykowego, policja, pomoc społeczna, pedagodzy, kuratorzy sądowi, członkowie komisji rozwiązywania problemów alkoholowych i. in.).

Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wielbark na lata 2021-2026 ze względu na specyfikę zagadnień oraz wspólne źródło finansowania, łączy się ściśle z Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, uchwalanym przez Radę Miejską w Wielbarku corocznie.

Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2021-2026 zwany dalej „Gminnym Programem” został sporządzony na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii ((Dz. U. z 2020 r. poz. 2050), który określa zadania gmin i sposób ich realizacji.

Wydatki związane z realizacją zadań zawartych w „Gminnym Programie” będą finansowane w ramach środków własnych gminy uzyskanych z rocznych opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych. Na realizację „Gminnego Programu” przeznaczona jest w 2021 r. 8.700,00 zł. W kolejnych latach wysokość środków będzie określana corocznie w uchwale budżetowej.

Zadania niniejszego programu realizuje i koordynuje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wielbarku oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wielbarku.